

Лоренс Дарел: »Бели орлови над Србијом« (превео Владимир Давић), Соларис, Нови Сад, 1995.

Лоренс Дарел (1912—1990) припада невеликој групи савремених енглеских писаца чија су дела благовремено и прилично целовито представљена нашој читалачкој публици — споменимо само Александријски квартет, Дарелово ремек дело, као и значајно летокњиже названо Авињонски квинтет. Стога је, упркос објективним «политичким» разлозима, ипак помало необично што смо толико дуго морали да чекамо на превод Дареловог романа Бели орлови над Србијом, први пут објављеног 1957. године.

У годинама (од 1949. до 1952.) које је као аташе за штампу Британске амбасаде провео у Београду, Дарел је према Југославији формирао изразито амбивалентан став. С једне стране, био је зграђен примитивизмом и корумпираношћу новог режима, а с друге опчињен лепотама недужне, комунистичком неукаљане природе. Та два елемента пишевог става према земљи коју је одабрао за поприште радње свог дела пресудно одређују атмосферу, дух и тон Бели орлови над Србијом.

Поједностављено посматрано, ово дело представља искрак великог писца у просторе »лакше« литературе. Жанровски, оно припада богатој и славној традицији британског авантуристичког романа (Стивенсон, Хагард, Бакен, Грин) и у њој, вაља одмах рећи, заузима истакнуто место. Амбијент и прича задовољавају и најстрожије захтеве одабраног жанра. Пре свега, потребу за тајновитим и егзотичним оквиром збивања — једним од основних предуслова за ваљану авантуристичку приповест — Дарел задовољава тако што радњу највећим делом смешта у санџачка брда, која су и за многе од нас terra incognita исто онолико колико и за енглеског читаоца. Занимљиви заплет саграђен је око завере коју почетком 1948. године кују припадници подземне ројалистичке организације »Бели орлови«, с намером да дигну револуцију против Тита. Предвидљивост исхода завере тек, незнатно умањује драж заплета, вођеног са изузетним смислом за динамику нарације. Дескриптивни делови романа, с друге стране, одишу снажном, аутентичном, »дареловском« поетичношћу, и у њима се свакако понажаје препознаје рукопис великог писца.

Роман Бели орлови над Србијом представља прворазредно авантуристичко штиво, или и занимљиву субјективну слику некадашње Југославије. То је дело у коме је писац успео да оствари готово савршenu жанровску чистоту, не жртвујући при том много оних својих одлика којима дугује статус једног од највећих енглеских писаца овог века.

Зоран Пауновић

Сергеј Довлатов, Филијала, превео Душан Патић, Кровови (Сремски Карловци), Соларис (Нови Сад), 1995

Међу бројним поштоваоцима дела Сергеја Довлатова (неки од њих су Бродски, Ђозеф Хелер и Курт Вонегат) увек се изнова наглашавају лакоћа и једноставност његовог писања. Урањање у ову Довлатовљеву књигу захтева, ипак, свест о томе да се понекад и отров може са лакоћом прогутати, и да су патња, бол и носталгија осећања о којима се може најједноставније говорити. Ништа лакше него закључути да је »свет изопачен«, а људи су жалосни» (Бродски). Довлатовљева Филијала на најбољи начин показује како, да би изразио Veitschmertz краја миленијума, писац не мора да буде ни мајstor, ни метафизичар.

Проза Сергеја Довлатова уједињује руску осетљивост и америчку жовијалност. У Филијали, која је у истовреме фрагментирана аутобиографија, љубавна бурлеска и пародија професорске прозе, пронализамо Обломове, интелектуалне жонглере Дејвида Лоца, Набоковљевог Пинча. Новинар руске радио станице у срцу Менхетна одлази у Калифорнију на још један од безбрojних и заљудних симпозијума о новој Русији, где среће уврти цвет руске интелектуалне емиграције, или и жену коју је волео. У лицу Тасје, приповедачеве прве и никад прежаљене љубави, препознајемо неухватљиву и рационалну Анџелику Пабст Дејвида Лоца, Пинину ваздухом беспомоћну Лизу, али и ореол фаталности лимоновљеве Јелене.

Довлатовљева проза неопазице помера границе жанра употребом филмских и музичких техника и изражajnih средстава. Филијала је састављена од миријада микроновела, уз помоћ кратких и ефектних резова. Довлатовљеви кадрови су кратки, писац се муњевито пребацује с једног плана на други, и сваку тему, линију или идеју начиње само зато да би их оставио недоречене. У филмској монтажи своје прозе, писац режира живот служећи се законима музичке импровизације: свака тема и лик имају безброј варијација, а писац, уместо да описује, као сеизмограф региструје њихове вибрације.

Како тече ово исцепкано приповедање на два плана, у којима се супротстављају младалачке успомене на љубав са хировитом и неодговорном Тасјом и пабирци емигрантског живота у Америци, читалац се смеје и чуди, али изопаченост ликове и ситуација прихвата као особену конвенцију ове прозе. Добродушни изопачитељ Довлатов (како га Андреј Арјев с правом назива) очито се инспирише Шервудом Андерсоном, својим омиљеним писцем. Од Андерсона, који је за кратку причу безмalo од истог значаја као Хенри Џејмс за роман, Довлатов прихвата »гротеске« ликове који су се »обрекли само једној истини« (Андерсон), и препустили неизрецију жудњи за животом. Ма колико да се у свом посматрању емигрантског живота користи кривим огледalom, Довлатовљев основни мотив јесте да нам покаже лепоту и једноставност патње. Будући уопштена и дисперзивна, патња је опијум против (конкретног и дефинисаног) бола. Јунаци Сергеја Довлатова препуштају се патњи како не би, фокнеровским језиком речено, морали да пристану на нишавило.

Владислава Гордић

ИЗДАЊА ИКЦ СОЛАРИС

БИБЛИОТЕКА СРПСКЕ ФАНТАСТИКЕ

1. Драгутин Илић: АУТОБИОГРАФИЈА ОДЛАЗЕЋЕГА
2. Момчило Настасијевић: РОДОСЛОВ ЛОЗЕ ВАМПИРА
3. Борислав Пекић: АТЛАНТИДА 1 — 2

БИБЛИОТЕКА СВЕТСКЕ ФАНТАСТИКЕ

1. Е. А. По: ПАД КУЂЕ УШЕРА
2. Херман Хесе: ЧУДНОВАТА ВЕСТ СА ДРУГЕ ПЛАНЕТЕ
3. Емброуз Бирс: СМРТ ХАЛПИНА ФРЕЈЗЕРА
4. Џек Лондон: ЦРВЕНА КУГА
5. Александар Грин: ПАЦЛОВАЦ
6. Херберт Џорџ Велс: ВРАТА У ЗИДУ
7. Џејдор Сологуб: СЕНОВИТЕ ПРИЧЕ

БИБЛИОТЕКА CULT

1. Реймонд Чендлер: ПЛЕЈБЕК
2. А. де сент Егзипери: НОЋНИ ЛЕТ
3. Владимир Набоков: ИСТРЕБЉИВАЊЕ ТИРАНА
4. Данил Хармс: АРХИМЕДОВА КАДА
5. Данил Хармс: ПОРОДИЦА РУНДАДАРОВ
6. Џ. Р. Р. Толкин: ХОБИТ
7. Клајв Баркер: КРАДЉИВАЦ ВЕЧНОСТИ
8. Лоренс Дарел: БЕЛИ ОРЛОВИ НАД СРБИЈОМ
9. Сергеј Довлатов: ФИЛИЈАЛА
10. Марк Твен: ЉУДОЖДЕРИ У ВОЗУ
11. Дино Буцати: ТАЈНА СТАРЕ ШУМЕ

БИБЛИОТЕКА СОЛАРИС

1. Светислав Јованов: ХУДИНИЈЕВА УЛАЗНИЦА
2. Салвадор Дали: ЈА САМ ГЕНИЈЕ
3. Жељко Смолић: БАЛ НЕМИРНЕ РЕКЕ
4. Саша Радоњић: РЕЧНИК СРПСКЕ ПУТОПИСНЕ ПРОЗЕ
5. Роберт Блок: ПСИХО
6. Убиј ме нежно, (Антологија тврде крими—приче)